

نگاهی به کارنامۀ یک سال گذشتۀ ایران در زمینه حقوق بشر

دهم دسامبر روز جهانی حقوق بشر این فرصت را فراهم کرد تا بار^x دیگر مسئلۀ نقض گسترده حقوق بشر در ایران مورد توجه محافل، نهادها و فعالان حقوق بشر قرارگیرد. این روز همچنین فرصتی است تا رویدادها و موارد نقض حقوق بشر در ایران طی یکسال گذشته در مقایسه با سال قبل از آن بررسی و در گزارش هایی منتشرشوند. «فدراسیون بین المللی جامعه های دفاع از حقوق بشر» در گزارش مفصلی که به مناسبت این روز منتشر کرد، بر اجرای بیش از ۶۰۰ حکم اعدام در فاصله آذرماه سال گذشته تا آذرماه جاری تا کید کرده است. براساس این گزارش طی این مدت حدود ۸۰ زن از فعالان اجتماعی و حقوق بشری بازداشت شده و بیش از ۴۲ روزنامه نگار یا روانه زندان شدند یا برای آنها احکام تازه صادر شده است.

فقط در روز هشتم آذرماه به گزارش آژانس خبری «موکریان»، هشت نفر در کرمانشاه به جرم قاچاق مواد مخدر به دار آویخته شدند. از این تعداد شش نفر در زندان مرکزی کرمانشاه و دوف نفر در ملأ عام به دار آویخته شدند.

موارد تکان دهنده ای از اعدام های دسته جمعی در سال گذشته در زندان های مشهد رخ داده است. به گزارش کمپین بین المللی حقوق بشر در ایران، در روز بیستم مرداد ماه سال جاری، هفت زندانی و در تاریخ ۲۹ شهریور هفت زندانی دیگر در زندان وکیل آباد مشهد به صورت دسته جمعی به دار آویخته شدند. این اعدام ها مخفیانه و در سکوت مقام های قوه قضائیه صورت گرفت.

از دیگر موارد نقض حقوق بشر، ادامه صدور احکام سنگین برای فعالان اجتماعی، سیاسی و حقوق بشری طی یکسال گذشته است. از جمله کوهیار گودرزی، فعال ۲۵ ساله حقوق بشر و عضو کمیته گزارشگران حقوق بشر که بیش از چهارماه زندان انفرادی و عمومی بوده، اخیراً اتهام های او اجتماع و تبانی به قصد برهم زدن امنیت، از طریق عضویت در کمیته گزارشگران حقوق بشر و تبلیغ علیه نظام اعلام شده است.

در همین زمینه باید از صدور احکام زندان برای فعالان کارگری یاد کرد. در شهریور ماه گذشته شعبۀ یک دادگاه انقلاب اسلامی تبریز برای

چهار فعال کارگری شاهرخ زمانی، نیما پوریعقوب، ساسان واهبی وش و محمد جراحی به اتهام تبلیغ علیه نظام، مجموعاً ۲۰ سال حبس تعزیری تعیین کرد.

فشار بر زندانیان و محروم کردن آنها از حقوق اولیه‌شان همچون دسترسی به امکانات بهداشتی و درمانی و نیز برخورد خشن نیروهای امنیتی و زندانبانان با زندانیان، در سال گذشته با شدت ادامه داشته و گاه فاجعه آفریده است.

مرگ هدی صابر، فعال ملی مذهبی و روزنامه نگار در زندان از جمله این موارد بود. او پس از هشت روز اعتصاب غذا بیمار می‌شود و حالش رو به وخامت می‌گذارد. حتی هم‌بندان او از ضرب و شتم هدی صابر توسط ماموران امنیتی در روزهای پیش از انتقال به بیمارستان خبر داده بودند. هدی صابر پس از ساعت‌ها تحمل درد به دلیل حمله قلبی در بیمارستان درگذشت. پزشکان بیمارستان مدرس گفته بودند که علت مرگ وی علاوه بر اعتصاب غذا سهل‌انگاری مسئولان زندان در انتقال به موقع به بیمارستان بوده است.

رفتار خشن ماموران امنیتی با زندانیان و خانواده‌های آنها نیراز موارد جدی نقض حقوق بشر در ایران است. یکی از موارد برجسته آن مرگ‌هاله سحابی است. او دختر عزت‌الله سحابی رئیس شورای فعالان ملی-مذهبی و از چهره‌های معروف منتقد حکومت در دوران قبل و بعد از حکومت جمهوری اسلامی بود. هاله سحابی روز یازدهم خرداد پس از حمله نیروهای امنیتی به او و دیگر حاضران در مراسم تشییع جنازه پدرش، دچار ایست قلبی شد و درگذشت.

از موارد دیگر رفتار خشن با زندانیان سیاسی و فعالان حقوق بشر باید به مورد حسین رونقی ملکی اشاره کرد. این وبلاگ‌نویس جوان از دو سال قبل در زندان بوده است. حسین رونقی از ناراحتی کلیوی رنج می‌برد، اما با این حال مسئولان بهداری زندان و نهادهای امنیتی نه تنها به او اجازه نداده‌اند به بیمارستانی خارج از زندان منتقل شود، بلکه تا کنون با مرخصی او نیز موافقت نکرده‌اند.

بی‌توجهی به بیماری زندانیان شامل موارد بسیاری می‌شود. یکی دیگر از این نمونه‌ها وضعیت نامناسب آیت‌الله محمد حسین کاظمینی بروجردی، منتقد نظریه ولایت فقیه در زندان است. او که علاوه بر بیماری‌های مختلف به گفته بستگانش نزدیک به ۸۰ درصد بینایی خود را در زندان از دست داده، برغم تمام تلاش‌ها هنوز اجازه معالجه در خارج

از زندان را دریافت نکرده است.

در سال گذشته شاهد اجرای احکام شلاق برای فعالان سیاسی و اجتماعی نیز بودیم.

در تاریخ ۲۴ شهریور ماه، خبرگزاری‌های ایران نوشتند که حکم یک سال زندان سمیه توحیدلو به دلیل فعالیت در ستاد انتخاباتی میرحسین موسوی و به اتهام توهین به رئیس‌جمهور بخشیده شد، اما حکم شلاق این دانشجوی دکترای جامعه‌شناسی در اوین توسط یک بازجوی مرد انجام شد. خبر اجرای حکم بعداً در تاریخ ۱۷ مهر ماه اعلام شد. همچنین پیمان عارف فعال دانشجویی دانشکده حقوق دانشگاه تهران یکسال پیش بازداشت و پس از چند روز انفرادی به بند ۳۵۰ زندان اوین منتقل شد. در حکم نهایی به یکسال زندان و ۷۴ ضربه شلاق و محرومیت مادام‌العمر از حرفه روزنامه‌نگاری و فعالیت در احزاب سیاسی محکوم و سرانجام پس از تحمل یکسال زندان و اجرای حکم شلاق آزاد شد.

از دیگر موارد بارز نقض حقوق بشر ادام‌آوند دستگیری و حبس و محاکمه وکلای مستقل در سال گذشته بود. حقوق‌دانان برجسته‌ای همچون عبدالفتاح سلطانی طرف سال گذشته زندانی و با وثیقه‌های سنگین آزاد شده‌اند.

نسرین ستوده وکیل دادگستری، عضو کانون مدافعان حقوق بشر و از مدافعان سرسخت حقوق زنان و کودکان است. او را در تاریخ ۱۳ شهریور ۱۳۸۹ دستگیر کردند. «اقدام علیه امنیت ملی» و «تبلیغ علیه نظام» اتهاماتی است که به او نسبت داده‌اند. نسرین ستوده که در سال ۲۰۰۸ برنده جایزه حقوق بشر سازمان حقوق بشر بین‌الملل شد، در شهریور سال جاری از سوی دادگاه تجدید نظر به شش سال زندان و ۱۰ سال محرومیت از حرفه وکالت محکوم شد. این حکم با اعتراض وسیع نهادهای بین‌المللی حقوق بشری و فعالان حقوق بشر مواجه شده است.

پیگرد و بازداشت بهائیان، دراویش گنابادی، نوکیشان مسیحی و دیگر اقلیت‌های قومی و مذهبی و صدور احکام زندان و در مواردی اعدام برای آنها نیز در سال گذشته بی‌وقفه ادامه یافت.

اما برغم تمام موارد یاد شده و نقض شدید حقوق بشر در ایران سال گذشته فعالان حقوق بشر توانستند به موفقیت‌هایی نیز دست یابند. شورای حقوق بشر سازمان ملل پس از سال‌ها آقای احمد شهید را بعنوان گزارشگر ویژه در امور حقوق بشر ایران تعیین کرد. گرچه مقامات ایران با سفر او به ایران برای تهیه گزارشی از وضع حقوق بشر

مخالفت کرده اند، اما او توانسته اولین گزارش خود را از جمله با تماس با برخی خانواده‌های زندانیان در خارج از ایران، و برغم تمامی کمبودها تهیه کند. قرار است گزارش احمد شهید در نوزدهمین اجلاس شورای حقوق بشر سازمان ملل در فاصله ماه‌های فوریه و مارس بررسی شود.

حال این پرسش مطرح است که آیا با توجه به آنچه پیش آمده از جمله تعیین گزارشگر ویژه برای ایران می‌توانیم بگوئیم که وضعیت حقوق بشر در ایران بیش از پیش مورد توجه افکار عمومی و مجامع بین‌المللی حقوق بشر قرار گرفته است؟

دکتر عبدالکریم لاهیجی، نایب رئیس فدراسیون بین‌المللی جامعه‌های دفاع از حقوق بشر به یورونیوز می‌گوید: «در اینکه جامعه جهانی نسبت به نقض مستمر و فاحش حقوق بشر در ایران توجه بیشتری پیدا کرده، تردید نیست. این در درجه اول به دلیل وخامت اوضاع ایران است. یعنی اگر در سال گذشته براساس آماري که ما منتشر کردیم در ایران بیش از ۶۰۰ اعدام صورت نمی‌گرفت، دنیا نمی‌فهمید با چه فاجعه‌ای مردم ایران مواجه هستند. اگر پس از هشت سال شورای حقوق بشر سازمان ملل ناگزیر نمی‌شد دوباره برای ایران گزارشگر ویژه تهیه کند، دنیا متوجه نمی‌شد چه در ایران می‌گذرد. از سوی دیگر در ماه‌های گذشته پس از هجده سال جمهوری اسلامی به کمیته حقوق بشر که ناظر بر چگونگی اجرای میثاق حقوق مدنی و سیاسی، گزارشی ارائه داد. این گزارش از هر جهت نه تنها مدافع جمهوری اسلامی نشد، بلکه بیشتر جمهوری اسلامی را در جایگاه متهم نشانده. به این دلیل که گزارش چیزی جز دروغ‌پردازی و فرار از واقعیت نبود. ما هم در اجلاسی که در ژنو داشتیم به تک‌تک موارد ذکر شده در این گزارش برخورد کردیم و همه را جواب دادیم.»

عبدالکریم لاهیجی، مدافع حقوق بشر در ادامه می‌افزاید: «تمام این موارد موجب شده است که جامعه جهانی، نهادهای حقوق بشری سازمان ملل، کمیته سوم و بخصوص شورای امنیت توجه‌شان به قضیه حقوق بشر در ایران جلب شود. بیش از ده سال است که در زمینه مسئله انرژی هسته‌ای، شورای امنیت با جمهوری اسلامی به چالش نشسته است و هیچ نتیجه مطلوبی هم نگرفته است. در حالیکه ما همواره گفته‌ایم که مسئله اصلی با جمهوری اسلامی موضوع دموکراسی و حقوق بشر است. یعنی در آن کشوری که دموکراسی هست و حقوق بشر رعایت می‌شود انرژی هسته‌ای خطری برای صلح جامعه جهانی ایجاد نمی‌کند. ولی بالاخره جامعه جهانی به حرفی که ما طی سال‌های گذشته می‌زدیم ظاهراً رسیده

و فشار را بر روی جمهوری اسلامی بیشتر کرده است. فقط هم برای بهبود وضعیت حقوق بشر و احترام گذاشتن به خواست مردم است.»

عبدالکریم لاهیجی می‌گوید: «وقتی جامعه جهانی می‌بیند که دو تن از نامزدهای دور [دوم] ریاست جمهوری، آقایان مهدی کروبی و میرحسین موسوی که به شیو [شیو] تقلب آمیز انتخابات اعتراض کرده بودند، الان نزدیک به ده ماه است که در وضعیت کسانی قرار دارند که ناپدید شده‌اند و خانواده‌هایشان و مردم به آن‌ها دسترسی ندارند، توجهش به آن جلب می‌شود. تمامی این موارد در انزوای جمهوری اسلامی و در توجه جامعه جهانی به وضعیت حقوق بشر در ایران موثر بوده است.»

یکی دیگر از دستاوردهای فعالان حقوق بشر در سال گذشته قطعنامه کمیته سوم مجمع عمومی سازمان ملل در نیویورک است. این مجمع روز دوشنبه ۲۱ نوامبر جمهوری اسلامی ایران را به دلیل سرکوب و نقض مستمر حقوق مردم ایران به شدت محکوم کرد. این قطعنامه از افزایش بی‌رویه اعدام‌ها در سال گذشته در ایران، ادامه شکنجه زندانیان، سرکوب مدافعان حقوق بشر، اعمال خشونت علیه زنان و آزار اقلیت‌های مذهبی و قومی به شدت انتقاد کرده است.

گزارش از شیرین فامیلی

پخش: جامعه دفاع از حقوق بشر در ایران (laddhi(at)fidh.net)